

**С.Ж.Асфендияров атындағы
Қазақ Ұлттық Медицина
Университеті**

**Казахский Национальный
Медицинский университет имени
С.Д.Асфендиярова**

ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЯСАТЫ ЖӘНЕ БАСҚАРУ КАФЕДРАСЫ

СРС

тақырыбы:

**«Ұлттық тарату мақсатында клиникалық
жетекшіліктерді бағалау және жетілдіру»**

Алматы -2015ж

Клиникалық практикалық жетекшіліктер

Клиникалық нұсқамалар (әдістемелер, жетекшіліктер) дегеніміз – бұл күнделікті медициналық көмек беру және ұзаққа созылатын нәтижелері мен емдеудің ыңғайлы нәтижелерін үздіксіз және өлшеуге мүмкіндік беретін жаңғыртуға арналған эффективті құралдар. Түрлі клиникалық жағдайларда дәрігерлер мен науқастарға ұтымды көмек туралы шешім қабылдауға көмектесетін арнайы әдістемелердің көмегімен әзірленген есептілігі.

Клиникалық жетекшіліктердің қазіргі кездегі дәуірі клиникалық жетекшілікке нақты анықтама берілген АҚШ-тың медицина институтының баяндамасында жарияланған кезде 1992 жылы басталды.

1999 жылы клиникалық әдістемелерді дамытудың әдістері туралы баяндама дайындалды. Ол қамтыды: нұсқаулардың анықтамасы және пән аймағын нақтылау; клиникалық нұсқауларды әзірлеу үшін жұмыс топтарының әдістемесі; дәлелдемелерді сәйкестендіру және бағалау; клиникалық нұсқауларды қайта қарау және жаңарту.

Пайдаланушыға клиникалық әдістемелерді таңдауға және анықтауға көмектесу үшін АҚШ-та клиникалық әдістемелердің дамуымен және таралуымен айналысатын арнайы ұйымдар ашыла бастады (мысалы, денсаулық сақтау және зерттеу сапасына байланысты АҚШ Агенттігі (AHRQ)).

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының 2011-2015 жылдарға арналған «Саламатты Қазақстан» денсаулық сақтау мемлекеттік бағдарламасы аясында Қазақстанда негізінен халықаралық деңгейде дамыған клиникалық нұсқауларды бейімдеу процесі арқылы дәлелге негізделген жоғары сапалы клиникалық практикалық жетекшіліктерді енгізу бойынша белсенді жұмыс жүргізілуде.

2011 жылдан бастап мынадай салаларда практикалық денсаулық сақтауға 100 клиникалық нұсқаулар бейімдеу және енгізу процесі жүргізілуде : акушерлік-гинекология, ішкі аурулар, педиатрия, хирургия.

Біздің елімізде клиникалық нұсқауларда бар дәлелденген ұсынымдарды пайдалану практикалық дәрігерлерге медициналық практиканы халықаралық стандартта медициналық көмек көрсетуге жақындатуға, айтарлықтай асқынуларды, өлімді, емдеу және алдын алудың тиімсіз әдістерін қолдану жиілігін, аз ақпаратты диагностикалық әдістерді, қауіпті дәрі-дәрмек және хирургиялық заттарды қолдануды азайтуға мүмкіндік береді. Өз кезегінде, бұларды біздің денсаулық сақтау саласы сапалы, тиімді және пайдалы етіп жасауы керек.

Клиникалық нұсқаулардың мақсаты

- ✓ Дәлелденген стандарттарды нақты және қол жетімді түрде жасау керек
- ✓ Төсек жағдайында жатқан науқастың клиникалық шешімін көбіне объективті түрде жасау және жеңілдету
- ✓ Дәрігерлерді қазіргі жағдайда жақсы, жоғары дәрежеде медициналық көмекті оқыту
- ✓ Медициналық қызметін экономикалық эффективтілігін жоғарлату

Клиникалық практикалық әсетекшіліктер қолданылады

- ✓ Емнің эффективтілігі
- ✓ Емге жұмсалған шығынның нәтижелігі
- ✓ Емнің сапасы
- ✓ Емдеуге ғылыми көзқарас
- ✓ Мекемені жаңғырту
- ✓ Білім беру деңгейін жоғарылату
- ✓ Үнемі сапаны жақсарту
- ✓ Құқықтық қорғаныс

Жаһандық көзқарас неге керек?

- КПП-көптеген елдердің денсаулық сақтау жүйесінде маңызды рөл атқарды.
- КПП-дің жоғары сапасын қамтамасыз ету - бүкіл әлемде ұсыныстарды жасаушыларды толғандыратын мәселе.
- КПП жазуға халықаралық нұсқаулық қажеттілігі бар

КПЖ-нің 2003 ж. TACIS қаражатына дайындалған Кокран бірлестігі Солтүстік-шығыс Орталығы дайындаған түрі.

I. Дәлелдерге негізделген КПЖ: Жүйелі шолу **Методологиялық бағалау** - әрбір клиникалық зерттеулерге сапа рейтингі тағайындалады (белгілі бір критерий стандартты шкала бойыша) Осы сапа рейтингі және зерттеу жүргізу типі ұсынылған дәлелдеудің деңгейін немесе дәрежесін анықтаудың негізі болып табылады.

II. Дәлелдердің синтезі Дәлелдердің таблицасын құрастыру Стандартқа сай келетін барлық зерттеулерді кіргізу Барлық негізгі клиникалық сұрақтарға жауап беру

Дәлелдерге негізделген КПЖ-нің жобасы:

- ✓ Анализ (нақтыланған пікір)
- ✓ Нақтыланған пікірді шығару
- ✓ Дәлелді бағаның жағдай шамасы
- ✓ Ұсынылған іс-әрекеттің болжамды әсері
- ✓ КПЖ-нің дәрежесін бағалау
- ✓ әрбір ұсыныстың дәрежесін анықтау үшін
- ✓ қолданылады дәлелдер бағасының беріктігі

Алынған КН сапасын сыни көзбен бағалау

-Енгізу\шығарудың таңдалған критерийлеріне сәйкес мәліметтердің электрондық базасында іздестіруден және жарияланымдарды сұрыптаудан кейін табылған КН және ДЕХ сапасының (методология мен клиникалық мазмұнының) сыни көзбен бағалануы жүргізіледі. Бұл келесі себептердің күшіне байланысты:

-КН – медициналық араласу формаларының бірі;

-Сапасыз КН көптеген науқастарға едәуір қауіп төндіруі мүмкін;

-КН пайдаланушылар (дәрігерлер, орташа медициналық қызметкерлер, науқстар) олардың жоғары сапасына сенуі керек;

-Кәсіби және үкіметтік емес құрылымдар тәжірибеге енгізуге ұсынас бұрын КН жоғары сапасына көздері жетуі.

-Сапаның бірлескен талдануы параметрлердің бірқатарын есепке алады: КН өңдеуде қолданылған методологияны, ұсыныстардың қорытынды варианты мазмұнының толықтылығы, құжаттың клиникалық мазмұнының сапасы ,сонымен қатар КН тәжірибеде қолдана алу және тәжірибеге енгізумен байланысты факторлар.

Методологиялық сапаны жүйеленген бағалануы

Осы мақсатпен КН бағалаудың түрлі құралдары қолданылады. Бірақ едәуір түсінікті Халықаралық сұраушысы AGREE (Appraisal of Guidelines Research and Evaluation / Нұсқауларды Сараптау және Аттестациялау бойынша сұраушы) – халықаралық қауымдастықпен қабылданған, 13 еуропалық тілге (соның ішінде орыс) аударылған, КН бағалауға арналған алғашқы құрал ДДҰ-нан мақұлдау алған, сонымен қатар Еуропаның Кеңесімен қолданылуға ұсынылған.

Клиникалық практикалық жетекшіліктің методологиялық сапасын бағалау

Қазақстанда – AGREE (Нұсқауларды аттестациялау және оның
экспертизасы туралы сұрақнама)

Сұрақнама Ұлыбританияда жазылды.

AGREE мақсаты:

- ✓ Дүниежүзінде КПЖ жазу жөнінде бірыңғай көзқарас, тәсіл
- ✓ КПЖ-нің сапасын бағалау, мониторлау үшін инструмент дайындау
- ✓ КПЖ-нің сапасының критерилерін дайындау
- ✓ Денсаулық сақтау басшыларына көмек

AGREE құрылымы: 23 – пункттен тұрады (6 бөлімге топтастырылған)

Бөлімдері:

□ Қолдануы және мақсаты

1. Клиникалық нұсқаулықтың жалпы мақсаты нақты айқындалған

2.

AGREE серіктестігі:

- США
- Канада
- Жаңа Зеландия

AGREE жүйесі кімге арналған?

- ✓ Мемлекеттік органдарға – қандай клиникалық ұсыныстарды тәжірибиеге енгізу керектігі туралы шешім қабылдауға көмек көрсетеді.
- ✓ Клиникалық ұсыныстарды құрастырушылар-олар жобаның қатаң әдіснамаларын және құрылымдық жүйелерін ұстану үшін және өзінің ұсынған ұсынастарын өзіндік бағалау үшін қажет.
- ✓ Медицина қызметкерлері-ұсыныстарды енгізу алдында өзіндік бағалау.
- ✓ Мұғалімдер –медицина қызметкерлерінің сыни қабылдау дағдыларын қалыптастыру үшін.

AGREE сауалнамасын әзірлеу:

- Бірнеше топтардың әдебиеттік шолу
- Алғашқы семинар да құрал кемшіліктер талқыланды, жетілдіру жолдарын талқылады
- Сауалнама валидациясы туралы пилоттық зерттеу
- Екінші семинарда пилоттық зерттеу нәтижелерін қарады
- Сауалнама валидациясы туралы негізгі зерттеу

Бірінші пилоттық зерттеу

- AGREE құралы көмегімен 11 елдің 100 ұысыныс бағаланды.
- Барлық қатысушылар бірдей хаттаманы ұстанды
- Әр бір ұсыныс 4 зерттеушілермен бағаланды (барлығы 194)
- AGREE ағылшын нұсқасы пайдаланылған

Екінші пилоттық зерттеу

- ❖ Сауалнаманың жақсартылған үлгісі 33 КПЖ сынақтан кездейсоқ 1 зерттеуден таңдалған.
- ❖ Сол елдер қатысты
- ❖ Бірінші зерттеуге қатысқан зерттеушілер екінші зерттеуге тартылған жоқ.
- ❖ Әр ел 3 КПЖ-ны бағалады.

Валидизация нәтижелері:

- Сауалнама сенімділігі әрбір бөлігі үшін қанағаттанарлық болды
- Бағалаушылардың 90% AGREE жүйесін жарамды деп бағалады.

Әрбір элемент 4-тен басталатын шкаласы бойынша бағаланады

✓ 4 толық келісемін

✓ 1 келіспеймін

2 аралық ұпаймен бағаланады

✓ 3 Жартылай келісемін

✓ 2 Жартылай келіспеймін

Баллды есептеу

- ❖ Тізімінде жалпы балл осы бөлімде әрбір элемент үшін барлық балдарды қосу жолымен есептеуге болады
- ❖ Нәтижелерін одан әрі стандарттау үшін бұл бөлімде максимальды балл пайыз ретінде жүзеге асырылады
- ❖ Алты бөлімнің әрқайсысы үшін балдар дербес есептеледі және сапасын бірыңғай бағаланбайды.

Қорытынды баға

- ✓ Табандылықпен ұсынамыз
- ✓ Ескертпелер мен өзгерістермен ұсынылады
- ✓ Ұсынбаймын
- ✓ Сенімді емеспін

Қорытынды

Клиникалық нұсқаулықтар (протоколдар) әртүрлі елдерде дәрігерлік тәжірибеде кеңінен қолданылады. Клиникалық есептер мен нозологиялардың белгілі бір жағдайлары үшін денсаулық сақтау жүйесінің ерекшеліктерін, қаржыландырын, эпидемиологиялық жағдайларын, медициналық ғылымның дамуын есепке ала отырып, дүние жүзінде әртүрлі клиникалық нұсқаулықтар (протоколдар) дайындалып жасалуда. Клиникалық нұсқаулықтар (протоколдар) тәжірибедегі дәрігерге анықтау, емдеу және алдын алу әдістерінің дәлелді медицина тұрғысынан ең әсерлі, қауіпсіз, экономикалық тиімді клиникалық шешімдерді қабылдауға көмектесед